

Opetusministeriölle
Suomen Akatemialle
Korkeakoulujen rehtorien neuvostolle
Turun uudelle yliopistolle

KANNANOTTO

Tulevaisuudentutkimus tarvitsee voimavaroja perustutkimukseen ja oikeuden myöntää tohtorin arvoja

Suomi on muuttunut teollisuusyhteiskunnasta kansainvälisesti arvostetuksi tieto- ja osaamisyhteiskunnaksi 1970-luvun puolivälin jälkeen. Tähän tuotantorakenteen syvälliseen muutokseen ovat vaikuttaneet monet tekijät. Yksi osatekijä on ollut, että Suomeen on 1970-luvun lopulta lähtien kehittynyt kansainvälisessä vertailussa vahva tulevaisuudentutkijoiden yhteisö, jonka piirissä kehitetyillä menetelmillä kuten skenaariotyöskentelyllä, visionäärisellä johtamisella sekä megatrendien ja heikkojen signaalien analyysillä on kyetty jo varhaisessa vaiheessa tunnistamaan ja ottamaan toiminnassa huomioon tulevaisuuden mahdollisuuksia ja uhkia. Suomalaisia tulevaisuudentutkijoita laajasti kokoava instituutio on 1980-luvun alusta lähtien ollut Tulevaisuuden tutkimuksen seura. Seurassa on vuoden 2009 alussa 683 aktiivijäsentä.

Tulevaisuudentutkimus on saanut Suomessa vähitellen yhä tunnustetumman aseman. Yritykset ja muut organisaatiot sekä kunnat ja valtio käyttävät lisääntyvässä määrin tulevaisuudentutkijoiden ammattitaitoa. Eduskunnassa toimii kansainvälisesti ainutlaatuinen tulevaisuusvaliokunta. Valtioneuvosto tekee vaalikausittain pääministerin kanslian johdolla tulevaisuusselonteon, johon tulevaisuusvaliokunta valmistelee eduskunnan vastauksen.

Ilman poikkeuksellisen vahvaa tulevaisuudentutkijoiden yhteisöä monipuolinen ennakoitutyö Suomessa olisi tuskin ollut mahdollista. Erityisen tärkeänä voi pitää sitä, että tulevaisuudentutkimusta on kehitetty maassamme tieteellisenä toimintana. Tulevaisuuden tutkimuksen seura kuuluu Tieteellisten seurojen valtuuskuntaan ja on jo 25 vuoden ajan julkaissut jäsenistöään laajemmalle leviävää Futura-lehteä. Artikkeleiden osalta lehdessä on noudatettu tieteellistä referee-menettelyä jo yli 10 vuoden ajan.

Valtiovalta osoitti erityisen kiinnostuksensa tulevaisuudentutkimukseen asettamalla vuonna 1987 professori Erik Allardtin johdolla toimikunnan, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotuksia tulevaisuudentutkimuksen edistämisestä Suomessa. Mietinnössään 9.3.1989 toimikunta ehdotti alan perustutkimusta ja soveltavaa tutkimusta tekevän tutkimuslaitoksen perustamista. Toimikunnan ehdotus toteutui Turun kauppakorkeakoulun yhteyteen vuonna 1992 perustetun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen muodossa. Keskuksen toiminta laajeni myöhemmin Turun ohella Helsinkiin ja Tampereelle. Vuonna 2004 nimitettiin tulevaisuudentutkimuksen ensimmäinen professori Tulevaisuuden tutkimuskeskukseen. Vuoden 2009 alussa keskuksessa työskenteli kokopäiväisenä tai osapäiväisenä 50 henkeä.

Tulevaisuudentutkimuksen ammattimaisuuden ja kansainvälisten yhteyksien kannalta Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen merkitys on ollut suuri. Keskuksen toiminta on hyvin kansainvälistä: sen hankkeita on nyt käynnissä maailman kaikilla mantereilla. Suomalaiset ovat toimineet aktiivisesti mm. puheenjohtajana alan keskeisessä kansainvälisessä järjestössä WFSF:ssä (World Futures Studies Federation), alan toimijoita laajasti yhdistävässä YK:n alaisessa Millennium –projektissa ja Rooman klubissa. Monet suomalaisten saamat tunnustuspalkinnot todistavat suomalaisten nauttimasta arvostuksesta alan kansainvälisen tutkijayhteisön piirissä.

Tulevaisuudentutkimus on esimerkki asteittain tieteellistyneestä toiminnasta, missä käytäntö on edeltänyt teoreettisia yleistyksiä. Käytännön ennakoitutyössä on ensin kokeillen edetty erilaisin menetelmin. Onnistumisia ja epäonnistumisia analysoiden on vähitellen löydetty selityksiä sille, miksi jotkut menetelmät tai tavat käyttäjä menetelmiä ovat perustellumpia kuin toiset. Lopulta – erityisesti parin viime vuosikymmenen aikana – on esitetty varsin kattavia ennakkoinnin yleisteorioita. Viimeisen vaiheen kannalta hyvin keskeisiä ovat olleet alan väitöskirjat. Suomessa on nyt 44 tohtoria, jotka kokevat ensi sijassa olevansa tulevaisuudentutkijoita, vaikka ovat väitelleet jonkin muun oppiaineen puitteissa.

Tulevaisuudentutkimukselle on vähitellen kehittynyt oma tieteellinen paradigma tieteenalalle ominaisine käsitteineen ja tutkimusongelmineen. Tulevaisuudentutkimuksen teoreettinen kehitys Suomessa on perustunut tutkijoiden omaan intellektuaaliseen kiinnostukseen. Kehittelyä on tehty niukoista resursseista huolimatta ja usein uusia käsitteitä vieroksuviissa tai suorastaan tuomitseviissa tutkimusympäristöissä. Onneksi perinteisten tieteenalojen piiristä on kuitenkin löytynyt myös Suomesta laajakatseisia henkilöitä, jotka ovat olleet valmiita tukemaan uuden tieteenalan kehittymistä. Alan kehityksen kannalta yhä polttavammaksi ongelmaksi on kuitenkin muodostunut, että maassamme ei ole mahdollista väitellä tulevaisuudentutkimuksen oppiaineessa.

Tulevaisuudentutkimusta tehdään pääsääntöisesti Tulevaisuuden tutkimuskeskuksessa, joka on voinut kohdistaa vain noin 10% niukoista resursseistaan alan peruskoulutukseen ja perustutkimukseen. Nyt tämäkin

vähäinen resurssi on vaarassa. Keskuksen koordinoiman Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia (TVA) rahoitus on vaarassa loppua vuoden 2010 alussa. Vuonna 1998 perustettu Verkostoakatemia on yliopistojen tulevaisuudentutkimuksen opetus- ja tutkimusverkosto, johon kuuluu 16 suomalaista jäsenyliopistoa. TVA:n ansiosta satalukuinen määrä eri alojen opiskelijoita on vuosittain voinut opiskella tulevaisuudentutkimuksen käsitteitä, menetelmiä ja sovelluksia eri puolilla Suomea. Ilman tätä tulevaisuudentutkimuksen alalla kansainvälisestäikin ainutlaatuista järjestelmää opiskelu olisi ollut mahdollista vain muutamassa harvassa yliopistossa Suomessa. Juuri nyt, kun kriittisen ja ammattitaitoisen ennakkoinnin tarve on erityisen suuri taloudellisen laman vuoksi, tulee tulevaisuudentutkimuksen systemaattisen valtakunnallisen kehittämisen edellytykset turvata.

Me allekirjoittaneet katsomme, että yliopistouudistuksen yhteydessä tulevaisuudentutkimuksen asema tulee turvata ja alalla tulee tehdä mahdolliseksi vakaisissa puitteissa tehdä perustutkimusta ja antaa perustutkimukseen perustuvaa opetusta. Tässä tarkoituksessa esitämme seuraavia toimenpiteitä tahoille, joille kirje on osoitettu:

- 1) Opetusministeriö turvaa Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen ja Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia valtakunnallisen aseman tulevaisuudentutkimuksen perusopetuksen ja perustutkimuksen järjestämisessä.*
- 2) Suomen Akatemia lisää Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan rahoitettavaksi toimialaksi Ennakoinnin ja tulevaisuudentutkimuksen.*
- 3) Korkeakoulujen rehtorien neuvosto antaa tulevaisuudentutkimuksen perusopetusta ja -tutkimusta tukevan lausunnon.*
- 4) Turun uusi yliopisto kehittää Tulevaisuuden tutkimuskeskusta oppiaineen ja ainelaitoksen suuntaan ja että tohtorin tutkinto alalla tulee mahdolliseksi.*

Helsingissä 3. huhtikuuta 2009

Kunnioittaen

Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry

Marja-Liisa Viherä
puheenjohtaja

Iiris Penttilä
pääsihteeri

Kunniajäsenet

Olavi Borg
Professori

Kaarlo Hartiala
Kansleri

Pekka Jauho
Akateemikko

Pentti Malaska
Professori

Ilkka Niiniluoto
Kansleri

Matti Vapaavuori
Professori

Ilkka Virtanen
Professori

2(2)